

Aharon Appelfeld

Egy regényíró optimizmusa

A zsidó hagyomány visszahódítása

A holocaust után érkeztem Izraelbe. Koncentrációs táborba kerültem (Transznistriában), majd az erdőben bujkáltam. Tizennégy éves voltam. Árva gyerekként jöttem, nem volt semmim, se nyelvem, se szüleim, se képzettségem. Izrael otthont adott nekem. És ugyanez történt százezer gyerekkel, akik Izraelbe jöttek. Európában bűnözőkké váltunk volna – Izraelben pedig emberré lettünk. Ezt a lehetőséget Izraeltől kaptuk, és sohasem fogjuk elfelejteni. Ez a tapasztalat igazán fontos a számomra.

Már ötvenegy éve élek Izraelben, mégis leginkább Európáról szólnak az írásaim. Erős szálak fűznek az európai és a diaszpórában élő zsidókhoz. Zsidó vagyok, és annak is érzem magam. Izraeli zsidó vagyok, de elsősorban zsidó.

Izrael egyik tragédiája, hogy a világi cionisták nem értették meg a zsidóság lényegét. Amikor Izraelbe érkeztem, mind abban az illúzióban éltek, hogy „meg fogjuk teremteni az új Zsidót”. De hogyan lehet megváltoztatni egy országot, annak karakterét és mentalitását? A tragédia éppen abban rejlett, hogy az idealista világi izraeliek át akarták alakítani egy nép arculatát, és ez lehetetlen. Ezenfelül pedig, mi is volt a zsidósággal a probléma? Miért lett volna szükséges megváltoznunk? Az az általános elképzelés élt a világi cionisták körében, hogy a zsidók túl gyengék, túl spirituálisak, és hogy igazi feladatunk olyanná válni, mint a többi ország népe. A cionisták azt állították, hogy mi szántszándékkal mézároltattuk le magunkat; pedig nem a hiányosságaink miatt irtottak minket, hanem azért, mert barbárok gyűrűjében éltünk. Ha a zsidók va-

lóban olyan gyengék lettek volna, nem éltek volna túl kétezer évet egy ilyen Európában.

A diaszpórában élő zsidók általánosságban rendkívül bátor emberek voltak, mert bár fenyegetettségben éltek, nem keresztelkedtek ki vagy menekültek el. Tehát emberi tulajdonságaink átalakítására alapvetően nem volt szükség. Sőt éppen az emberi tulajdonságainkra lehettünk büszkék. Vallásos állam voltunk, és ez így is van jól, a vallásnak, a klasszikus judaizmusnak életünk középpontjában kell állnia. El tudunk vajon képzelni olyan franciákat vagy németeket, akik kijelentik, hogy töb-

bé nem akarnak franciák vagy németek lenni? A cionizmus ebben a formában nem volt más, mint öngyűlölet. Eredete a hászkálá volt ugyan (a zsidó felvilágosodás), de az önmegvetésnek köszönhető, hogy talajra lelt. Ez az önmegvetés az elnyomás eredménye volt, ahogy lassan mi is magunkévá tettük zsarnokaink véleményét.

Ma már számos világi izraeli is megérti, hogy ez tévedés volt. Sokan a valláshoz fordultak, néhányan éppen a nacionalista valláshoz, mert Izraelben a világi élet, amely a kezdetben még oly gazdag volt, lassan kiüresedett. Az izraeli kultúra ma is azzal a kérdéssel küzd, hogy mi lesz belőlünk, miféle zsidók leszünk: hogyan fogjuk befogadni és visszahódítani nagy múltú kulturális örökségünket. Egyik oldalon ott állnak a liberális világiak, akik általában vallásellenesek, a másik oldalon pedig a vallásos közösség, amely egyre inkább liberalizmus- és államellenes.

Az Izraelben és a diaszpórában is fennmaradt

zsidó hagyomány nagyon fontos a számomra – a világi és a vallási tradíció egyaránt közel áll hozzám. Hiszem, hogy a konzervatív mozgalom jelentősen hozzájárul majd Izrael fejlődéséhez, visszahozza Izraelbe Bné Akiba szellemét, amely egyesíti magában a Tórát és a *derec eracet* (ami tisztesség és figyelmesség másokkal szemben).

Voltaképpen optimista vagyok. Az az érzésem, hogy valami új és jó irányvonal fog megszületni Izraelben, amely gyógyír lesz jelenlegi bajainkra. Tudom, hogy barátaim naivnak tartanak. De én megjártam a poklot, és továbbra is optimista maradok. Úgy érzem, hogy Izrael szomjazik a zsidó szellemiségre, arra a vallásos szellemiségre, amely zsidó értelmet ad az emberek életének. Ebből nőhet ki

egy olyan zsidó nemzedék, amely nem veti meg az örökségét, nem veti meg saját magát, és aki javára válik a közösségnek és környezetnek, amelyben él. Izrael akkor válhat majd zsidó állammá. Nem haláhikus államra gondolok, hanem egy olyanra, amely tükrözi a francia forradalom óta eltelt kétszáz év alatt felhalmozódott kulturális, vallási és történelmi bölcsességet. Mendelsohn, Freud, Wittgenstein, Herzl, Marx – mind részei a múltunknak, amelyet újra életünk részévé kell fogadnunk. Nem válhatunk újra haláhikus zsidókká, de nem szabad a Nyugat domináns értékeit sem magunkévá tennünk.

Angolból fordította: Ürögdi Barbara

Pinhasz Golan grafikája